radiniais aptiktas nuo 0,9–1,4 m gylio ir siekė 10–30 cm storį. Šurfe 5 nuo 90 cm gylio atidengtas stipriai apardytas akmenų grindinys, stratigrafiškai skiriamas XIX a. (4 pav.). Po grindiniu buvo 10–20 cm storio pilko grunto sluoksnis, jame aptikta viena apžiesto neglazūruoto indo šukė būdinga XVII–XIX a., o 1,1–1,2 m gylyje pasiektas įžemis – geltonas smėlis. Šurfe 6 po griuvenų sluoksniais nuo 1,1 m gylio (pavieniai akmenys prasideda nuo 95 cm) aptiktas buvusio pastato mūrinio pamato fragmentas (5 pav.). Jis suformuotas iš 37x35x26, 27x24x24 cm ir panašaus dydžio akmenų rištų kalkių skiediniu. Pamatą formuoja dviejų sienų likučiai. Pirmoji orientuota Š–P kryptimi, jos plotis 70 cm. Prie šios sienos R dalies 90° kampu šliejasi antroji siena, orientuota R–V kryptimi, jos plotis – 50 cm. Pamato apačia pasiekta 1,4–1,5 m gylyje. Mūras datuojamas XIX a. Po mūru nuo 1,4–1,5 m gylio slūgsojo pilkas smėlingas sluoksnis, jame aptiktos dvi labai smulkios XVII–XIX a. būdingos buitinės keramikos šukės. Įžemis – gelsvas smėlis – pasiektas 1,75 m gylyje.

The investigation on the streets of Merkinė

13 test pits totalling 17.2 m^2 were excavated on Daržų, Jagmino, Jazminų, Kauno, and Taurakalnio Streets in Merkinė (Varėna District, S Lithuania) prior to their scheduled reconstruction (Fig. 1). On Daržų Street they revealed a 1.55–2.3 m thick, 17th–20th-century cultural layer and 20th-century stone paving (Figs. 2–3), on Kauno Street a 0.75–3.7 m thick, 17th–20th-century cultural layer, 19th-century stone paving (Fig. 4), and a stone wall (Fig. 5), and on Taurakalnio, Jazminų, and Jagmino Streets only isolated sherds of household pottery characteristic of the 17th–19th centuries but no archaeological layer or structures.

Vytautas Vingis

Maksimonių ir Nemunaičio gatvės

2022 m. Merkinės miestelio istorinės dalies (UK 17097) teritorijoje, Maksimonių ir Nemunaičio gatvėse, atlikti žvalgomieji tyrimai, kurių metu ištirti 4 šurfai – iš viso 8,25 m^2 plotas. Saugomos teritorijos V dalyje, sklypo Maksimonių g. 7 ribose, tirtas šurfas 4 (1,5x1 m dydžio), Š dalyje, Nemunaičio g. 17, tirtas šurfas 1, Nemunaičio g. 14 – šurfai 2 ir 3 (1,5x1,5 m dydžio).

Artimiausiai tyrimų aplinkos 2017 m. tyrimus atliko V. Kliaugaitė. Iš viso buvo ištirta 19 m^2. Arčiausiai buvo tyrinėti šurfai 13–14. Šurfuose fiksuotas tik ryšių kabelio prakasimas (*LIIR*, f. 1, b. 10121). 2019 m. T. Bajarūnas atliko tyrimus Nemunaičio g. 14. Buvo tirtas 2x2 m dydžio šurfas, jame rastas XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis (*ATL 2019 metais*, 2020, p. 519).

2022 m. tyrimų metu šurfuose 2–4 archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių nerasta. Juose fiksuoti 0,45–1,3 m storio XIX a. II pusės–XX a. augalinio juodžemio, pilko ar molingo smėlio sluoksniai su to laiko buitinėmis šiukšlėmis (keramikos, stiklo, plytų duženos, tūta ir t. t.). Šiuose šurfuose nuo 0,45–1,3 m gylio pasiektas įžemis – molis su rusvo smėliu arba geltonas smulkus smėlis.

Šurfe 1 Nemunaičio g. 17 po kelių centimetrų velėna rastas augalinio juodžemio ir šviesiai pilko smėlio sluoksnis, kurių storis siekė 20–40 cm. Radinių nepatikta, manoma, kad sluoksnis suformuotas greičiausiai XIX a. II pusėje–XX a. vykdant ūkinę veiklą. Po minėtais sluoksniais fiksuoti apie 0,6–1,2 m storio supustyto šviesaus, smulkaus gelsvo smėlio sluoksniai, krentantys R–V kryptimi. Šiame sluoksnyje atidengtas kelių cm storio šviesiai pilko smėlio

1 pav. Liejimo formos, čerpės ir puodo fragmentai. V. Vingio nuotr.

Fig. 1. The casting form, the roof tile, and pot fragments.

tarpsluoksnis, ryškesnis Š dalyje ir čia siekia iki 10–15 cm. Minėtuose sluoksniuose radinių neaptikta. Šurfe pasiekus apie 1,1 m gylį (H_{abs} 111,20 m), pradėjo dengtis juosvo smėlio sluoksnis su gelsvo smėlio intarpais, krentantis R–V kryptimi, tad V šurfo dalyje jo paviršius pasiektas tik 1,3–1,4 m gylyje (H_{abs} 110,90–111,00 m). Minėtas sluoksnis datuojamas XVII–XVIII a., vietomis anglingas. Jo storis siekė iki 10–15 cm, o ŠV kampe – 50 cm (iki 1,9 m gylio). Jame rasta pilkos, rusvos molio masės keraminių indų šukių, kai kurios iš jų dengtos rusva, žalsva glazūra, ornamentuotos horizontaliomis linijomis, ryškiais horizontaliais įspaudais, kai kurie fragmentai be puošybos elementų. Taip pat rasta aprūkusi molinė liejimo forma ir viena plokštinė čerpė su braukomis ir letenos įspaudu (1 pav.). Po šiuo horizontu nuo 1,2–1,5 m gylio rastas dar vienas greičiausiai supustyto gelsvo, šviesaus smėlio sluoksnis be radinių, jo storis siekė nuo 20 iki 45 cm (R–V kryptimi). Po juo nuo 1,5 iki 1,9 m gylio (R–V kryptimi) pasiektas įžemis – gelsvas, rusvas smėlis.

Maksimonių and Nemunaičio Streets

The 2022 field evaluation (4 test pits totalling 8.25 m^2) on Maksimonių and Nemunaičio Streets in Merkinė (Varėna District, S Lithuania) revealed, under the layer of topsoil, grey sand, and aeolian sand in Test Pit 1 at Nemunaičio St. 17, from a depth of 1.1–1.4 m, a 17th–18th-century black soil layer, up to 10–50 cm thick and containing, in addition to sherds of ceramic vessels, a sooty earthenware casting form and one flat roof tile with finger marks and a paw impression (Fig. 1) and, from a depth of 1.5–1.9 m (E to W) in the greater part of the test pit, sterile soil.

ONUŠKIS

Birutė Lisauskaitė

Turgaus aikštės teritorijos tyrimai

2022 m. buvo atlikti žvalgomieji tyrimai Onuškio (UK 17099) senosios turgaus aikštės ir jos aplinkos teritorijoje (Trakų r.), prieš pradedant jos projektavimo ir tvarkymo darbus. Informacijos apie ankstesnius archeologinius tyrimus miestelio centrinėje dalyje nerasta.

Onuškio gyvenvietė paminėta, kai Žygimantas Senasis savo arklininkui J. Kuncevičiui (Koncevičiui) dovanojo Onuškio dvarą Trakų vaivadijoje. 1524 m. Žygimantas Senasis tam pačiam J. Kuncevičiui suteikė privilegiją kurti miestelį, rengti turgus ir laikyti karčemas. Kelyje į Trakus besiformuojanti gyvenvietė pradžioje buvo linijinio plano. Gali būti, kad XVI a. II pusėje susidarius turgaus aikštei atsirado ir kelios gatvės, bet apie miestelio raidą ir ūkinį gyvenimą informacijos nedaug. XIX a. Onuškio dvaro, kuriam priklausė besikuriantis miestelis, planuose pastatai žymimi tik aplink turgaus aikštę. Aikštė buvusi trapecijos formos su netaisyklingos formos prieaikšte priešais bažnyčią. 1867 m. dvaras su miesteliu dovanotas vienam iš 1863 m. sukilimo malšintojų generolui grafui Aleksejui